Blogi

Euroopan on oman etunsa takia tuettava Ukrainaa nykyistä voimakkaammin

Kansainvälinen talous | 25.11.2024 | Juha Kilponen

KIRJOITTAJA

Juha Kilponen
Osastopäällikkö

Putinin perusteeton hyökkäys Ukrainaan on jatkunut kohta kolme vuotta. Tuskin kukaan uskoi näin käyvän. Ei uskottu myöskään sodan alkamiseen. Sodan välittömät talousvaikutukset ovat olleet merkittäviä. Energian ja raaka-aineiden hinnat nousivat sodan alkaessa rajusti, mikä on hidastanut kasvua ja kiihdyttänyt inflaatiota suuressa osassa maailmaa.

Putinin perusteeton hyökkäys Ukrainaan on jatkunut kohta kolme vuotta. Tuskin kukaan uskoi näin käyvän. Ei uskottu myöskään sodan alkamiseen.

Sodan välittömät talousvaikutukset ovat olleet merkittäviä. Energian ja raaka-aineiden hinnat nousivat sodan alkaessa rajusti, mikä on hidastanut kasvua ja kiihdyttänyt inflaatiota suuressa osassa maailmaa.

Maailmanpankki on ennustanut, että maailmantalouden kasvuvauhti jää vajaaseen 2,7 prosenttiin vuosina 2024–2026. Se on alle pandemiaa edeltävän keskiarvon (3,1 %). Kansainvälisen valuuttarahaston näkemys kasvusta on hieman optimistisempi, mutta molemmat korostavat, että kasvu voi osoittautua ennakoitua heikommaksi. Syynä ovat mm. geopoliittiset jännitteet, kauppakiistat ja epävarmuudet inflaation hidastumisessa.

Suomen Pankissa tehdyn analyysin mukaan Venäjän hyökkäys Ukrainaan kiihdytti euroalueen inflaatiota runsaalla 2 prosenttiyksiköllä ja supisti bruttokansantuotetta vuoden 2022 aikana jopa prosentilla. Euroopan keskuspankki ennusti syyskuussa euroalueen kuluvan vuoden kasvuksi 0,8 %. Ensi vuodelle EKP ennusti 1,3 % kasvua ja 1,5 % vuodelle 2026. Viime kuukausina näkymät ovat vielä jonkin verran heikentyneet.

Erityisesti teollisuustuotannon kehitys euroalueella on ollut pettymys. Teollisuustuotanto jäi

heinäkuussa 2024 euroalueella noin 3 prosenttia ja Saksassa jopa noin 13 prosenttia vuoden 2019 tuotantoa pienemmäksi.

Sota ja energian hintojen nousu selittävät tästä osan. Sähkön ja kaasun tuottajahinnat olivat euroalueella heinäkuussa 2024 yhä selvästi (noin 67 prosenttia) vuotta 2019 korkeammat ja Saksassa jopa noin kaksinkertaiset.

Vertailun vuoksi Yhdysvalloissa sähkö ja kaasu maksoivat tuottajahinnoilla mitattuna heinäkuussa 2024 noin 30 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019.Kiinassa sähkö ja kaasu maksoivat vain 5 prosenttia enemmän kuin viisi vuotta aiemmin.

Euroalueen energiakustannusten jääminen keskeisiä kilpailijamaita korkeammiksi heikentää euroalueen teollisuuden kilpailukykyä. Siitä monet maat voivat syyttää itseään. Suomessa energiahinnat ovat palanneet onnistuneiden energiaratkaisujen myötävaikutuksella jo vuoden 2019 tasolle. Tämä osoittaa, että maiden omalla tahtotilalla ja kyvykkyydellä on väliä.

On toki myös hyvä huomata, että Saksassa teollisuustuotanto alkoi laskea jo vuoden 2017 lopussa. Osaksi kyseessä on siis myös rakennemuutos, joka epäonneksi tapahtuu samaan aikaan sodan vaikutusten kanssa.

Vihreä siirtymä Venäjältä tuoduista fossiilisista energialähteistä ei ole edennyt nopeasti, eikä se ole tuonut Eurooppaan sellaista kasvusysäystä kuin vielä vuoden 2022 keväällä optimistisesti odotimme. Myös Euroopan talouksien rakenteiden uudistaminen etenee verkkaisesti.

Ylivoimaisesti suurimmat inhimilliset ja taloudelliset kustannukset sodasta maksaa tietenkin Ukraina. Venäjä miehittää tällä hetkellä noin viidesosaa Ukrainasta. Ukrainalaisten sodassa kuolleiden määrää lasketaan kymmenissä tuhansissa sotilaissa ja siviileissä. Haavoittuneista ja kadonneista ei ole lukuja edes saatavana. Yli kuusi miljoonaa ukrainainalaista on paennut sotaa Ukrainan rajojen ulkopuolelle. Merkittävä osa heistä on nyt Euroopan työmarkkinoilla. Ukrainan BKT supistui liki 30 prosenttia vuonna 2022.

Toisaalta Ukrainan talous on ollut yllättävänkin kestävä. Mustanmeren uudelleen turvatut laivareitit ovat mahdollistaneet Ukrainan vientiä. Lisäksi inflaation hidastuminen sekä valuuttakurssin suhteellinen vakaus ovat tuoneet makrotaloudellista vakautta sodasta huolimatta.

Ukraina käy nyt selviytymistaistelua. Ulkomaisen rahoituksen ja asevarastojen ehtymisen sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kasvavan kohtaanto-ongelman hoitamiseksi Ukraina tarvitsee enemmän taloudellista ja sotilaallista pitkäaikaista apua.

Pakotteet ja sota ovat tietenkin heikentäneet myös Venäjän taloutta, eikä sekään välty pysyviltä

kasvumenetyksiltä. Venäjän sotilasmenot ovat vähintään kolminkertaistuneet vuoteen 2021 verrattuna.

Sotaa Venäjän talouden heikkeneminen ei kuitenkaan lopeta. Sota voitetaan tai hävitään rintamalla.

Venäläistä öljyä ja kaasua virtaa mm. Kiinan, Intian ja Turkin lisäksi edelleen myös Eurooppaan. Venäjälle virtaa enemmän rahaa kuin sieltä lähtee ulos. Sotaa käyvä Venäjä saa tästä riittävästi resursseja rahoittaa sotaa, periaatteessa vaikka maailman tappiin asti. Pakotteet purevat, mutta eivät riittävästi. Venäjä on onnistunut löytämään korvaavia tuotteita sanktioitujen tuontitavaroiden tilalle. On myös selvää, että sanktioita pystytään kiertämään.

Venäjän BKT siis kasvaa. Suomen Pankin nousevien talouksien tutkimuslaitos BOFIT arvioi Venäjän talouden kasvavan tänä vuonna 3,5 prosenttia. Tämä kertoo ensisijaisesti siitä, että Venäjä kykenee tuottamaan rintamalle sotaa varten kalustoa, jolla se näännyttää hitaasti Ukrainaa. Se ei kerro siitä, että Venäjän taloudella menisi hyvin. Tulevina vuosina talouskasvu hidastuu prosentin tuntumaan.

Venäjän talous on kooltaan noin kymmenesosa EU:n taloudesta. Ukrainan tukeminen ei ole siis EU:lle taloudellisesti ylivoimainen ponnistus. Turvallisuudesta pitää maksaa eikä Ukrainan taloudellisen ja sotilaallisen tukemisen merkitystä Euroopalle voi ylikorostaa. Vaikka kustannukset ovat pieniä asukasta tai BKT:tä kohden, niin varat ovat jostain muusta pois. Sen ymmärtävät toki kaikki. Mutta jos emme toimi nyt, kustannukset nousevat tulevaisuudessa vielä selvästi korkeammaksi.

Asiasanat

euroalue, Ukraina, Venäjä